

TEKSTE KARJÄÄRINÕUSTAMISEST 2006

KARJÄÄRITEENUSTE ARENDAMINE

Euroopa juhismaterjalid

Tallinn 2006

Elukestva Õppe Arendamise Sihtasutus Innove

Originaal:

Improving lifelong guidance policies and systems: using common European reference tools
Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2005
The European Centre for the Development of vocational Training (Cedefop)
ISBN 92-896-0402-6

Väljaande ingliskeelne versioon:

http://www2.trainingvillage.gr/etv/publication/download/panorama/4045_en.pdf
http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010/doc/resolution2004_en.pdf

Väljaande eestikeelne versioon:

www.innove.ee/teabekeskus > Trükised

Kontaktandmed:

Elukestva Õppe Arendamise Sihtasutus Innove
Karjäärinõustamise Teabekeskus
Liivalaia 2, 10118 Tallinn
teabekeskus@innove.ee
www.innove.ee/teabekeskus

Tõlge: Mariann Märtsin

Trükk: Auratrükk

Trükis on valminud Euroopa Liidu Leonardo da Vinci programmist finantseeritud Euroguidance projekti raames.

Rahastajad: Euroopa Komisjon, Haridus-ja Teadusministeerium

ISBN-13: 978-9985-9776-3-7

ISBN-10: 9985-9776-3-7

SISUKORD

Eessõna	3
1. Sissejuhatus	7
2. Karjääriteenuste pakkumise ühtsed eesmärgid ning põhimõtted	8
2.1. Ühtsete eesmärkide väljatöötamine	8
2.2. Mida elukestev karjääriteenuste pakkumine tähendab?	8
2.3. Karjääriteenuste pakkumise eesmärgid	9
2.4. Karjääriteenuste pakkumise põhimõtted	9
2.5. Euroopa Liidu poliitilised eesmärgid, mille saavutamisele elukestev karjääriteenuste pakkumine kaasa aitab	11
2.6. Ühtseid Euroopa karjääriteenuste pakkumise põhimõtteid käsitlev küsimustik, mis toetab õppepartnerlust	12
3. Ühtsed juhised karjääriteenuste kvaliteedisüsteemidele Euroopas	14
3.1. Teenuse kasutaja kaasamine	14
3.2. Teenuse pakkujate kompetentsus	15
3.3. Teenuste täiustamine	15
3.4. Sidusus	16
3.5. Erinevate osapoolte tegevuse reguleeritus	16
3.6. Karjääriteenuste kvaliteedi tagamise põhimõtteid käsitlev küsimustik, mis toetab õppepartnerlust	16
4. Karjääriteenuste süsteemi mudeli põhilised tunnusjooned Euroopa riikides	19
Lisa 1 Täiendavad soovitusel juhismaterjali kasutamiseks	26
Lisa 2 Karjääriteenuste resolutsioon	28
Lisa 3 Valik Euroopa allikatest, mis toetavad teadmiste ja kogemuste vahetamist karjääriteenuste valdkonna arendamisel	34

Euroopa Liidu valitsusjuhtide kohtumisel Lissabonis 2000. aastal seati eesmärgiks, et 2010. aastaks peab Euroopa saama kõige konkurentsivõimelisemaks ja dünaamilisemaks teadmuspõhiseks majandussüsteemiks maailmas, mis suudab tagada säästva majanduskasvu läbi suurema hulga ja paremate töökohtade pakkumise ning kasvava sotsiaalse ühtekuuluvuse. Valitsusjuhid tõdesid, et haridusel, koolitusel ja töajõu efektiivsel kasutamisel on selle eesmärgi saavutamisel märkimisväärne roll, eelkõige elukestvate õppimisvõimaluste pakkumise kaudu kõigile kodanikele. Samuti leiti, et vastavasisulised juhised, süsteemid ja praktikad vajavad ajakohastamist.

Võttes arvesse neid tõdemusi, kinnitasid Hariduse Nõukogu ja Komisjon ühtsed Euroopa põhimõtted selle moderniseerimisprotsessi toetamiseks ja suunamiseks. Need põhimõtted on koondatud tööprogrammi „Haridus ja koolitus 2010“⁽¹⁾ ja käsitlevad kolme omavahel seotud valdkonda: elukestva õppe programmide arendamine, haridussüsteemide arendamine lähtuvalt seatud eesmärkidest ning ja koostöövõimaluste suurendamine kutseõppes. Väljatöötatud põhimõtted asetavad karjääriteenuste pakkumise keskele kohale kõigis kolmes valdkonnas.

Et toetada karjääriteenuste pakkumist puudutavate poliitikate väljatöötamist, moodustas Euroopa Komisjon 2000. aasta detsembris ekspertgrupi karjääriteenuste pakkumise valdkonnas⁽²⁾. Ekspertgrupi peamiseks eesmärgiks oli:

- töötada välja ühtne arusaam karjääriteenuste pakkumise võtmemõistetest ja aluspõhimõtetest;
- analüüsida karjääriteenuste pakkumise kvaliteeti eesmärgiga välja töötada ühtsed põhimõtted ja kvaliteedikriteeriumid teenuse pakkumise ja selle tulemuslikkuse hindamiseks⁽³⁾.

¹ Vt http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010/doc/10_year_en.pdf

² Ekspertgrupp koosneb 25 liikmest. Ekspertgrupis on esindatud liikmesriikide hariduse ja tööhõivega seotud ministeeriumid, Euroopa sotsiaalpartnerid, Euroopa tarbijad, lapsevanemad, Euroopa noorteorganisatsioonid ja Euroopa erinevad karjääriteenuste pakkumisega seotud bürood (*Cedefop, European Training Foundation -ETF*) ning erinevad rahvusvahelised organisatsioonid (*International Association of Educational and Vocational Guidance, Organisation for Economic Cooperation and Development, World Association of Public Employment Services*).

³ Need eesmärgid peegeldavad vajadusi, mis selgitati välja OECD poolt 2001. aastal algatatud karjääriteenuste pakkumist puudutavate poliitikate analüüsis, mis on laiendatud kõigile Euroopa riikidele 2002. aasta märtsis Euroopa Komisjoni poolt Cedefop-i ja ETF-i heakskiidul. Vaata ka:

<http://trainingvillage.gr/etv> > Guidance > Career Guidance Policy Review

<http://www.oecd.org> > By topic > Education > Country Reviews in Education > Documentation for Career Information and Guidance

2004. aastal avaldatud Nõukogu ja Komisjoni ühisraport „Haridus ja koolitus 2010 – Lissaboni strateegia edu sõltub kiiretest reformidest“⁽⁴⁾ kutsus üles välja töötama ühtseid põhimõtteid ja juhiseid Euroopa tasandil, mis suunaksid ja toetaksid vastavasisuliste poliitikate väljatöötamist riiklikul tasandil. Haridus- ja koolitusküsimused kuuluvad Euroopa Liidus valdavalt riikliku taseme pädevusse. Euroopa tasandil tegutsetakse selles vallas seega vaid vabatahtliku koostöö alusel. Sellest hoolimata saavad liikmesriigid hariduspoliitika, -süsteemide ja -praktikate arendamise ning ajakohastamise eesmärgil kokku leppida ühtsetes prioriteetides ja eesmärkides, lähtuda ühtselt välja töötatud indikaatoritest ja juhtnööridest, ning õppida üksteise kogemustest.

Eelnevast lähtuvalt töötas karjääriteenuste pakkumise ekspertgrupp välja järgmised juhismaterjalid:

- karjääriteenuste pakkumise eesmärgid ja põhimõtted;
- juhised karjääriteenuseid puudutavatele kvaliteedisüsteemidele, eeskätt lähtuvalt teenuse kasutaja perspektiivist;
- karjääriteenuste süsteemi peamised komponendid.

Need vahendid on mõeldud EL liikmesriikidele oma süsteemide tõhustamiseks ja moderniseerimiseks läbi enesehindamise ja -arendamise riiklikul, regionaalsel ja kohalikul tasandil.

Karjääriteenuste pakkumist puudutava poliitika, süsteemide ja praktika reformimise vajadust Euroopas kinnitas ka 2004. aasta mais Nõukogu poolt välja antud resolutsioon⁽⁵⁾, mis tõi prioriteetidena välja järgmised valdkonnad: kõrgekvaliteediliste ja laialt kättesaadavate karjääriteenuste pakkumine, karjääriteenuste pakkumist puudutavate kvaliteeditagamise süsteemide parandamine ning poliitika ja süsteemide väljatöötamiseks mõeldud struktuuride tugevdamine riiklikul ja kohalikul tasandil. Resolutsioon kutsus liikmesriike üles hindama karjääriteenuste pakkumist hariduse, koolituse ja tööhõive valdkonnas riiklikul tasandil Euroopa Komisjoni, OECD ja Maailmapanga poolt läbi viidud karjääriteenuste pakkumist puudutavate poliitikate analüüsi valguses. Käesolevas Juhismaterjalid aitavad liikmesriike selles protsessis.

Edasist toetust vastavasisuliste juhtnööride kasutamiseks avaldati hiljuti (2004. aasta detsembris) 32 Euroopa Liidu ministri, Euroopa sotsiaalpartnerite ja Euroopa Komisjoni poolt ka Maastrichti kommünikees⁽⁶⁾. Kommünikee sõnastas uued prioriteedid ja strateegiad kutseõppele ja täiendkoolitusele kuni 2006. aasta lõpuni. Kommünikees toonitati karjääriteenuste pakkumise prioriteetsust riiklikul tasandil ning kutsuti liikmesriike üles „kasutama ühtseid vahendeid, juhismaterjale ja põhimõtteid⁽⁷⁾ toetamiseks [...] elukestvat karjääriteenuste pakkumist“ ning „astuma samme tõstmaks

⁴ Vaata: http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010/doc/jir_council_final.pdf

⁵ Vaata: http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010/doc/resolution2004_en.pdf või <http://www.innove.ee/teabekeskus> > Muud tegemised

⁶ Vaata: http://europa.eu.int/comm/education/news/ip/docs/maastricht_com_en.pdf

⁷ Nagu näiteks Euroopa Komisjoni elukestva karjääriteenuste pakkumise ekspertgrupi poolt välja töötatud juhismaterjalid.

erinevate osapoolte teadlikkust nende vahendite olemasolust nii riiklikul, regionaalsel kui ka kohalikul tasandil“.

Käesoleva väljaande kaudu tutvustab *Cedefop* (Euroopa Kutseõppe Arenduskeskus) Euroopa ühtseid juhismaterjale karjääriteenuste pakkumiseks neile isikutele, kes vastutavad vastava poliitika, süsteemide ja praktikate eest riiklikul, regionaalsel ja kohalikul tasandil, kutsudes neid üles kasutama juhiseid võrdlusmaterjalina olemasoleva karjääriteenuste pakkumise süsteemi hindamiseks ja edasi arendamiseks. Juhismaterjalid on välja töötatud üldistena, et need oleksid asjakohased kõigis 25 liikmesriigis. Seega tuleb neid kontekstile vastavaks kohandada, katsetada ja oma vajadustest lähtuvalt mugandada. Kõik karjääriteenuste pakkumisega seotud osapooled – ministriumid, sotsiaalpartnerid, tööhõive teenuseid pakkuvad organisatsioonid, haridus- ja koolitusasutused, karjääriteenuste pakkujad, lapsevanemad ja teenuste kasutajad – saavad anda olulise panuse ning peaksid olema aktiivselt kaasatud karjääriteenuseid puudutava poliitika, süsteemide ja praktikate uuendamisse ja edasiarendamisse ⁽⁸⁾ ning ühtsete juhismaterjalide kohandamisse, katsetamisse ja mugandamisse.

Kohtumised, õppevisiidid ja õppepartnerlus (ingl k *peer learning*) pakuvad suurepäraseid võimalusi nende juhismaterjalide kasutamiseks olemasolevate karjääriteenuste analüüsimisel. Õppimiseks mõeldud tegevusi võib planeerida võttes aluseks ühe kolmest järgnevalt kirjeldatud teemast: pakkumise põhimõtted, juhtnöörid kvaliteeditagamise süsteemidele ning süsteemi peamised komponendid. Iga juhismaterjal kujutab endast küsimustikku, mis aitab välja selgitada:

- valdkonnad, milles ollakse edukad, suhtelised tugevused, mida saab teistele tutvustada kui näiteid heast praktikast ning mida saab ära kasutada sünergia tekitamiseks;
- valdkonnad, mis hetkel puuduvad või on vähearenenud ning mis vajavad tõhustamist;
- teemad, mille osas tuleks kasuks koostöö Euroopa Liidu tasandil.

Olemasoleva süsteemi hindamisel on oluline arvesse võtta kõigi osapoolte huvid. Lisa 1 pakub ideid, kuidas kasutada juhismaterjale õppevisiitide ja kogemuste vahetamise kontekstis.

Cedefop on aktiivselt tegev karjääriteenuste pakkumise ekspertgrupis, viies läbi uurimusi ja analüüse, algatades uurimisprojekte ning levitades ekspertgrupi töö tulemusi läbi materjalide avaldamise ja elektrooniliste vahendite loomise, nagu näiteks *Cedefopi* karjääriteenuste kodulehekülg või virtuaalne keskkond.

⁸ Soovitatud nõukogu poolt elukestvat karjääriteenuste pakkumist käsitlevas resolutsioonis. Vaata ka: http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010/doc/resolution2004_en.pdf

Juhismaterjalide kasutamisega seotud mõtteavaldused ja õppeviiside ning õppepartnerlusega seotud kogemused on teretulnud ning neid on võimalik teistega jagada Cedefopi karjääriteenuste pakkumise virtuaalse keskkonna diskussiooni rubriigis: http://communities.trainingvillage.gr/lifelong_guidance

Jennifer Wannan (jwa@cedefop.eu.int)

John McCarthy (jmc@cedefop.eu.int)

Projektijuhid

Stavros Stavrou

Asedirektor

1. SISSEJUHATUS

Käesolev väljaanne koosneb kolmest Euroopas üldkasutatavast instrumendist, mis on mõeldud karjääriteenuste pakkumise hindamiseks riiklikul, regionaalsel ja kohalikul tasandil. Buklett sisaldab ka nõuandeid nende abimaterjalide kasutamiseks õppeviitide ja õppepartnerluse kontekstis. Kirjeldatud instrumente saavad karjääriteenuste pakkumise eest vastutavad isikud edukalt kasutada vahenditena võrdleva analüüsi teostamiseks Cedefopi õppeviitide käigus ning neid saavad rakendada ka karjääriteenuseid pakkuvad praktikud osaledes vahetusprojektides, mida toetab Leonardo da Vinci programm. Kõne all olevad juhismaterjalid on välja töötatud Euroopa Komisjoni juures tegutseva karjääriteenuste pakkumise ekspertgrupi poolt, toetamaks tööprogrammi „Haridus ja koolitus 2010“ ning need on mõeldud karjääriteenuste süsteemide arendamiseks ning õppepartnerluseks.

Need üldkasutatavad juhismaterjalid on kättesaadavad ka Euroopa Komisjoni ja OECD koostöös välja antud kogumikus „*Career guidance handbook for policy-makers*“⁽⁹⁾, mis on avaldatud inglise, saksa, prantsuse ja hispaania keeles. Käsiraamat pakub ideid, kuidas parandada karjääriteenuste pakkumist noortele ja täiskasvanutele, kuidas muuta teenused veelgi kättesaadavamaks ning kuidas tõhustada karjääriteenuste süsteemi arendamist. Käsiraamatus on kirjeldatud erinevaid võimalusi vastavasisulise poliitika väljatöötamiseks ning toodud näiteid heast praktikast hariduse, koolituse ning tööhõive valdkonna poliitikate osas, mis lähtuvad nii riikliku, regionaalse kui ka kohaliku tasandi vajadustest.

Euroopa Komisjoni juures tegutseva ekspertgrupi töö edasised tulemused on kättesaadavad Cedefopi karjääriteenustele pühendatud internetileheküljel http://www.trainingvillage.gr/etv/Projects_Networks/Guidance/

Nimetatud internetileheküljelt on võimalik leida täiendavat infot ka Euroopa Liidu vastavasisulise poliitika edasiarendamise teemal, saada ülevaade erinevatest selleteemalistest programmidest ning tutvuda OECD, Cedefopi ja Euroopa Koolitusfondi (ETF) poolt läbiviidud Euroopa riikide karjääriteenuste pakkumist puudutavate poliitikate analüüsi tulemustega. Samas on kättesaadavad ka varem asetleidnud rahvusvaheliste konverentside ja kohtumiste ettekanded ning info tulevaste ürituste kohta. Sama internetilehekülje kaudu on võimalik ligi pääseda ka *Cedefopi eKnowVet* andmebaasi, mille abil on võimalik sooritada otsinguid karjääriteenuste pakkumist puudutavate poliitikate analüüsi osas erinevate teemade lõikes kõigi ülevaates osalenud 29 Euroopa riigi või väljavalitud grupi lõikes. Internetilehekülg sisaldab ka viiteid teistele lehekülgedele, mis pakuvad lisainfot poliitikate kohta.

⁹ Kogumiku paberversiooni on võimalik tellida Internetis: <http://publications.eu.int> >

About us või www.oecd.org/ > Online Bookshop

Väljaande inglisekeelne elektrooniline versioon aadressil: <http://www.oecd.org/dataoecd/53/53/34060761.pdf>

K

2. Karjääriteenuste pakkumise ühtsed eesmärgid ning põhimõtted

2.1. Ühtsete eesmärkide väljatöötamine

Käesolev peatükk käsitleb karjääriteenuste pakkumise ühtseid eesmärgi ja põhimõtteid, mis on välja töötatud lähtuvalt Euroopa Liidu tööprogrammist „Haridus ja koolitus 2010“. Põhimõtted kirjeldavad tingimusi, mida kodanikud peaksid karjääriteenuste kasutamisel eeldama. Kirjeldatud põhimõtted on välja töötatud töörühma G poolt koostöös Euroopa Komisjoni karjääriteenuste pakkumise ekspertgrupiga. Karjääriteenuste pakkumise ühtsete põhimõtete ja eesmärkide väljatöötamist, mis toetaksid riikliku tasandi poliitikate arendamist ja süsteemide rakendamist, soovitati Nõukogu ja Euroopa Komisjoni ühisraportis „Haridus ja koolitus 2010“ ning Nõukogu poolt 2004. aasta mais avaldatud resolutsioonis, mis käsitles karjääriteenuste pakkumist puudutavate poliitikate, süsteemide ja praktikate tõhustamist Euroopas. Resolutsioonis seati õppija / teenuste kasutaja keskele kohale ning rõhutati vajadust

- (a) suunata karjääriteenuste pakkumisel põhirõhk nende oskuste arendamisele, mis aitaksid kliendil ise oma karjääri ja õppimisprotsessi suunata ning hallata,
- (b) laiendada karjääriteenuste kättesaadavust ning
- (c) tõsta karjääriteenuste kvaliteeti.

Järgnevalt kirjeldatud põhimõtted on grupeeritud nendest kolmest põhiteemast lähtuvalt. Need on mõeldud kasutamiseks enesearendamist toetavate vahenditena riiklikul, regionaalsel ja kohalikul tasandil.

2.2. Mida elukestev karjääriteenuste pakkumine tähendab?

Karjääriteenuste pakkumise all mõeldakse tervet rida erinevaid tegevusi⁽¹⁰⁾, mis aitavad igas vanuses kodanikel nende elu igas etapis (elukestev) välja selgitada oma võimed, kompetentsid ja huvid, teha asjakohaseid haridust, koolitust ja tööalast elu puudutavaid otsuseid ning suunata iseseisvalt oma eluteed õppimise, töötamise või muus kontekstis, kus neid oskusi või kompetentse on võimalik õppida ja/või kasutada (kogu elu ulatuses). Karjääriteenuseid pakutakse erinevates kontekstides: haridus,

¹⁰ Näited sellistest tegevustest sisaldavad endas informatsiooni ja nõu andmist, nõustamist, kompetentside hindamist, mentorlust, otsuste langetamise ja karjääri planeerimisega seotud oskuste õpetamist. Vältimaks mitmetähenduslikkust, mis tuleneb asjaolust, et erinevates Euroopa riikides kasutatakse nende teenuste kirjeldamiseks väga erinevaid termineid, sealhulgas haridusalane, kutsealane ja karjäärinõustamine, karjääriteenuste pakkumine ja karjäärinõustamine, tööalane nõustamine ja nõustamisteenused jne, kasutatakse käesolevas väljaandes läbivalt terminit karjääriteenuste pakkumine (*guidance*) viitamaks kõigile neile liikmesriikides käibel olevatele praktikatele. Liikmesriikidel tuleks kohandada vastavat terminit oma vajadustest ning senisest praktikast lähtuvalt. Termin, mida käesolevas väljaandes kasutatakse, on kohandatud kujul üle võetud Nõukogu poolt välja antud resolutsioonist, mis käsitleb karjääriteenuste pakkumise poliitika, süsteemide ja praktikate tõhustamist (mai 2004).

koolitus, tööhõive, kogukond ja eraviisiline nõustamine.

2.3. Karjääriteenuste pakkumise eesmärgid

Karjääriteenuste pakkumise eesmärgiks on:

- võimaldada **kodanikel** iseseisvalt suunata ja planeerida oma õppimise ja töötamisega seotud valikuid kooskõlas oma elu eesmärkidega, sidudes inimese kompetentsid ja huvid hariduse, koolituse ja tööturu võimaluste ning ettevõtlusega, aidates seeläbi kaasa isikliku rahulolu saavutamisele;
- abistada **haridus- ja koolitusasutusi** omamaks kõrgelt motiveeritud õpilasi, üliõpilasi või praktikante, kes on võimelised iseseisvalt vastutama oma õppimise eest ning suudavad ise seada endale eesmärke, mille poole püüelda;
- abistada **ettevõtteid ja organisatsioone** omamaks kõrgelt motiveeritud ja kohanemisvõimelisi töötajaid, kes on võimelised märkama ja enda huvides kasutama õppimisvõimalusi nii töökohal kui ka väljaspool seda;
- pakkuda **poliitika väljatöötajatele** vahendeid, mille abil saavutada ühiskonna seisukohalt olulisi poliitilisi eesmärke ⁽¹¹⁾;
- toetada kohalikku, regionaalset ja riiklikku ning Euroopa **majandust** läbi tööjõu arendamise ning ettevalmistamise kohanemiseks muutuvate majandustingimuste ja sotsiaalsete oludega;
- abistada nende **ühiskondade** arengut, mille kodanikud aktiivselt osalevad ühiskonna sotsiaalses, demokraatlikus ja säästvas arengus.

2.4. Karjääriteenuste pakkumise põhimõtted

Järgnevad põhimõtted on karjääriteenuste pakkumise aluseks:

2.4.1. Kasutajakesksus

- **iseseisvus**: karjääriteenuste pakkumisel respektieritakse teenuse kasutaja vabadust karjääriotsuste tegemisel ja oma isikliku arengu suunamisel;
- **erapooletus**: karjääriteenuste pakkumine lähtub ainult teenuse kasutaja huvidest, see ei ole mõjutatud teenuse pakkuja, organisatsiooni või rahastaja huvidest, ning karjääriteenuste pakkumisel ei diskrimineerita teenuse kasutajat tema soo, vanuse, rahvuse, sotsiaalse klassi, kvalifikatsiooni, võimete vms alusel;
- **konfidentsiaalsus**: teenuse kasutajatel on õigus privaatsusele isikliku info osas, mis karjääriteenuste pakkumise käigus käsitlemist leiab;
- **võrdsed võimalused**: karjääriteenuste pakkumine soodustab kõigi kodanike võrdsed võimalusi õppimisel ja töötamisel;
- **terviklik lähenemine**: karjääriteenuste pakkumisel võetakse arvesse teenuse kasutaja isiklikku, sotsiaalset, kultuurilist ja majanduslikku konteksti, mis mõjutab tema otsuste langetamist.

¹¹ Vaata edaspidi ptk 4.

2.4.2. Teenuse kasutaja kompetentsi tõstmine

- **võimustamine:** karjääriteenuste pakkumine püüdleb selle poole, et teenuse kasutaja on kompetentne oma õppimist ja töötamist puudutavate valikute planeerimisel ja suunamisel ning vastavasisuliste muutuste tegemisel;
- **aktiivne kaasamine:** karjääriteenuste pakkumine on koostöö teenuse kasutaja ja teenuse pakkuja ning teiste oluliste osapoolte vahel, nagu näiteks õppimisvõimaluste pakkujad, ettevõtted, perekonnaliikmed, kogukond, ning karjääriteenuste pakkumine lähtub kasutaja aktiivsest osalemisest selles protsessis.

2.4.3. Teenuste kättesaadavuse parandamine

- **läbipaistvus:** pakutava(te) karjääriteenus(t)e sisu ja iseloom on teenuse kasutajale selge ja arusaadav;
- **sõbralikkus ja empaatia:** karjääriteenuse pakkuja suhtub teenuse kasutajasse sõbralikult;
- **järjepidevus:** karjääriteenuste pakkumine toetab teenuse kasutajat läbi erinevate õppimis- töötamis-, sotsiaalsete ja isiklike kogemuste, millega tal tuleb kokku puutuda;
- **kättesaadavus:** kõigil kodanikel on õigus karjääriteenuste kasutamisele ⁽¹²⁾ igal eluhetkel;
- **ligipääsetavus:** karjääriteenuste pakkumine on kergesti ligipääsetav, paindlik ja kasutajasõbralik. Teenuste pakkumine võib toimuda näost näkku kohtumise käigus, telefoni teel, e-posti vahendusel ning on kättesaadav sellel ajal ning neis kohtades, mis vastab kodanike vajadustele;
- **paindlikkus:** karjääriteenuste pakkumisel kasutatakse palju erinevaid meetodeid, et vastata kodanike erinevatele vajadustele.

2.4.4. Karjääriteenuste kvaliteedi tagamine

- **nõustamismeetodite sobivus:** kasutatavad nõustamismeetodid omavad asjakohast teoreetilist ja/või teaduslikku/empiriilist alust ning need on sobivad vastava eesmärgil kasutamiseks;
- **pidev teenuste täiustamine:** karjääriteenuste pakkumisel järgitakse pideva teenuste täiustamise põhimõtteid, mis sisaldab endas regulaarset kasutajate tagasiside kogumist ning töötajatele pidevat enesetäiendamisevõimaluste pakkumist;
- **õigus kaebuste esitamisele:** teenuse kasutajatel on õigus esitada teenuste pakkumise kohta kaebus, kui nad ei ole neile osutatud teenusega rahul, kasutades selleks ettenähtud protseduuri;

¹² Euroopa sotsiaalharta (1996. aasta täiendus) Artikkel 9 – Õigus karjääriteenuste kasutamisele.

Et rakendada tulemuslikult õigust karjääriteenuste kasutamisele, kohustuvad lepingupooled vastavalt vajadusele tagama kõigile, kaasa arvatud puuetega inimestele, teenused, mis aitavad lahendada kutsevaliku ja karjääriga seotud probleeme, arvestades seejuures inimese isikuomadusi ja sellest tulenevalt karjääri valiku võimalusi. Sellised teenused peaksid olema tasuta kättesaadavad nii noortele, sealhulgas õpilastele, kui ka täiskasvanutele.

- **kompetentne töötajaskond:** karjääriteenuseid pakkuvad töötajad omavad riiklikul tasandil heaks kiidetud kompetentse teenuse kasutajate vajaduste hindamiseks ning neile sobiva teenuse pakkumiseks, ning vajadusel teenuse kasutaja edasisuunamiseks sobivama teenuse pakkuja poole.

2.5. Euroopa Liidu poliitilised eesmärgid, mille saavutamisele elukestev karjääriteenuste pakkumine kaasa aitab

Karjääriteenuste pakkumine toetab mitmete Euroopa üldiste poliitiliste eesmärkide saavutamist:

- **efektiivne investeerimine haridusse ja koolitusse:** tõsta hariduse omandanute ja koolituses osalenute arvu läbi indiviidide huvide ja võimete ning õppimisvõimaluste parema kokkusobitamise;
- **efektiivne tööjõuturg:** tõsta töösooritust ning töötajate motivatsiooni, samal ametikohal töötamise pikkust, vähendada uue töökoha otsimisele kulutatavat aega ning töötü olemise aega läbi indiviidi huvide ja kompetentside ning töö ja karjäärivõimaluste parema kokkusobitamise, läbi teadlikkuse tõstmise praegustest ja tulevastest töötamis- ja õppimisvõimalustest ning läbi geograafilise ja tööga seotud mobiilsuse tõstmise;
- **elukestev õpe:** soodustada kõigi kodanike isiklikku arengut ja võimet töötada läbi pideva õppimise ja koolituse, abistada kodanikke järjest mitmekesisemaks muutuvate ja omavahel seotud õppimisvõimaluste hulgast sobivaima leidmisel, abistada neid ühest kontekstist teise ülekantavate oskuste välja selgitamisel ning mitteformaalsete ja informaalsete õppimisvõimaluste kasutamisel;
- **sotsiaalne ühtkuuluvus:** toetada kõigi kodanike ja gruppide, sealhulgas kolmandate riikide kodanike haridusalast, sotsiaalset ja majanduslikku integratsiooni ning reintegratsiooni, pöörates erilist tähelepanu neile kodanikele, kellel on raskusi töötamist ja õppimist puudutavale informatsioonile ligipääsemisel, aidates seeläbi kaasa sotsiaalse ühtekuuluvuse ja kodanikuaktiivsuse suurenemisele ning pikaajalise töötuse ja vaesuse vähenemisele;
- **sotsiaalne võrdsus:** aidata kodanikel üle saada tõketest õppimisel ja töötamisel, mis on seotud nende soo, rahvuse, vanuse, puude, sotsiaalse klassi või institutsioonilise kuuluvusega;
- **majanduskasv:** toetada tööhõive suurenemist ja soodustada töötajaskonna arengut teadmuspõhise majanduse ja ühiskonna suunas.

2.6. Ühtseid Euroopa karjääriteenuste pakkumise põhimõtteid käsitlev küsimustik, mis toetab õppepartnerlust

Küsimustiku funktsioon

Küsimustik sisaldab näiteid küsimustest, mida saab kasutada hindamaks seda, kuidas Euroopa ühtsed karjääriteenuste pakkumise põhimõtted seostuvad sinu riigis kasutusel olevate karjääriteenustega. Küsimustik on välja töötatud selleks, et abistada sind järgnevate teemade väljaselgitamisel ning hindamisel:

- (i) sinu riigi karjääriteenuste tugevused ja nõrkused lähtuvalt Euroopa ühtsetest põhimõtetest ja eesmärkidest,
- (ii) sinu ideed edasiseks koostööks Euroopa tasandil nende tugevuste jagamise ja nõrkustega toimetulemise osas, ja
- (iii) sinu ettepanekud muude Euroopa ühiste juhismaterjalide väljatöötamiseks, kui soovid neid esitada.

Küsimused, mis puudutavad kasutajakesksust (iseseisvus, erapooletus, konfidentsiaalsus, võrdsed võimalused, terviklik lähenemine)

- (a) Kas karjääriteenuste pakkumisel sinu riigis järgitakse kõiki neid põhimõtteid?
- (b) Kas karjääriteenuste pakkumisel järgitakse neid põhimõtteid avalikult ning need on kõigile teada? Kuidas teenuse kasutaja nende põhimõtete järgimisest teadlikuks saab?
- (c) Kuidas neid põhimõtteid praktikas järgitakse (näiteks karjääriteenuste pakkujad on saanud vastava väljaõppe nende põhimõtete järgimiseks oma töös, vms)?
- (d) Kuidas nende põhimõtete järgimist praktikas hinnatakse?
- (e) Kas eespool esitatud kasutajakesksust puudutavate põhimõtete nimekirjast on mõni oluline printsiip puudu? Milline?
- (f) Kas mõni eespool kirjeldatud põhimõtetest on üleliigne ning tuleks nimekirjast välja jätta? Miks?

Küsimused, mis puudutavad teenuse kasutajate kompetentsi tõstmist (võimustamine ja aktiivne kaasamine)

- (a) Kas teenuse kasutajate kompetentsi tõstmine on karjääriteenuste pakkumisel selgelt defineeritud eesmärk või on see eesmärk pigem teadvustamata?
- (b) Kas teenuse kasutajaid nähakse kui aktiivseid osalejaid oma karjääriplaanide ja eesmärkide formuleerimisel või nähakse neid pigem passiivsete teenuse (tarkus, nõuanded, abistamine) tarbijatena?
- (c) Mil määral tehakse karjääriteenuste pakkumisel koostööd teiste teenuse tarbija jaoks oluliste osapooltega ning kui aktiivselt on teenuse kasutaja sellesse protsessi kaasatud (näiteks karjääriteenuse pakkuja korraldab kohtumisi teenuse kasutaja ning tema jaoks olulist infot omavate isikute vahel)?
- (d) Kuidas nende kahe põhimõtte rakendamist praktikas hinnatakse?

- (e) Kas eespool kirjeldatud põhimõtetest on mõni oluline printsiip puudu? Milline?
- (f) Kas mõni eespool kirjeldatud põhimõtetest on üleliigne ning tuleks nimekirjast välja jätta? Miks?

Küsimused, mis puudutavad karjääriteenuste kättesaadavuse parandamist (läbipaistvus, empaatia, järjepidevus, kättesaadavus, ligipääsetavus, paindlikkus)

- (a) Kas karjääriteenuste pakkumisel sinu riigis järgitakse kõiki neid põhimõtteid?
- (b) Kas karjääriteenuste pakkumisel järgitakse neid põhimõtteid avalikult ning need on kõigile teada? Kuidas teenuse kasutaja nende põhimõtete järgimisest teadlikuks saab?
- (c) Kuidas neid põhimõtteid praktikas järgitakse (näiteks juhtkond teostab regulaarset analüüsi teenuste ja praktikate osas ning astub vastavaid samme teenuste ja praktikate tõhustamiseks)?
- (d) Kuidas nende põhimõtete järgimist praktikas väljastpoolt hinnatakse?
- (e) Kas eespool esitatud teenuste kättesaadavust puudutavate põhimõtete nimekirjast on mõni oluline printsiip puudu? Milline?
- (f) Kas mõni eespool kirjeldatud põhimõtetest on üleliigne ning tuleks nimekirjast välja jätta? Miks?

Küsimused, mis puudutavad karjääriteenuste kvaliteedi tagamist (nõustamismeetodite sobivus, pidev teenuste täiustamine, õigus kaebuste esitamisele, kompetentne töötajaskond)

- (a) Kas karjääriteenuste pakkumisel sinu riigis järgitakse kõiki neid põhimõtteid?
- (b) Kas karjääriteenuste pakkumisel järgitakse neid põhimõtteid avalikult ning need on kõigile teada? Kuidas teenuse kasutaja nende põhimõtete järgimisest teadlikuks saab?
- (c) Kuidas neid põhimõtteid praktikas järgitakse (näiteks teenuste kasutajatelt küsitakse regulaarselt tagasisidet ning küsitluste tulemuste põhjal astutakse samme teenuste täiustamiseks)?
- (d) Kuidas nende põhimõtete järgimist praktikas väljastpoolt hinnatakse?
- (e) Kas eespool esitatud teenuste kvaliteeti puudutavate põhimõtete nimekirjast on mõni oluline printsiip puudu? Milline?
- (f) Kas mõni eespool kirjeldatud põhimõtetest on üleliigne ning tuleks nimekirjast välja jätta? Miks?

Üldised küsimused

- (a) Mil määral peegeldub karjääriteenuste elukestvus sinu riigi karjääriteenuste pakkumise põhimõtetes ja eesmärkides?
- (b) Mil määral peegelduvad käesolevas juhismaterjalis kirjeldatud ühtsed

karjääriteenuste pakkumise eesmärgid ja põhimõtted sinu riigi karjääriteenuste pakkumist puudutavates poliitikates?

- (c) Too välja sinu riigi karjääriteenuste pakkumise süsteemi tugevused lähtuvalt Euroopa ühtsetest eesmärkidest ja põhimõtetest selles vallas.
- (d) Too välja need valdkonnad sinu riigi karjääriteenuste pakkumise süsteemis, mis vajavad arendamist lähtudes ühtseid põhimõtteid puudutavatele küsimustele antud vastustest.
- (e) Millised nendest arendamist vajavatest valdkondadest saaksid kasu Euroopa tasandi koostööst?
- (f) Milliseid juhismaterjale tuleks sinu arvates veel välja töötada, mis toetaksid karjääriteenuste pakkumist puudutavate poliitikate, süsteemide ja praktikate edasiarendamist riiklikul, regionaalsel ja kohalikul tasandil? Miks?

K

3. Ühtsed juhised karjääriteenuste kvaliteedisüsteemidele Euroopas

Alljärgnevalt on kirjeldatud viit juhist, mis põhinevad Euroopa Komisjoni karjääriteenuste pakkumise ekspertgrupi poolt algatatud ning Cedefopi poolt 2003.-2004. aastal läbi viidud uurimuse tulemustel. Uurimuse eesmärgiks oli hinnata Euroopa riikides kasutusel olevaid karjääriteenuste pakkumise kvaliteeditagamise süsteeme. Järgnevalt kirjeldatud esialgne versioon kvaliteedi tagamist puudutavatest juhistest on aluseks Euroopa ühtse kvaliteedi raamistiku loomisele. Sellist raamistikku oleks võimalik kasutada instrumendina teenuste kvaliteedi tagamise süsteemide hindamisel. Hetkel väljatöötatud vormis on neid juhiseid võimalik kasutada olemasolevate kvaliteedisüsteemide enesehindamiseks ja enesearendamiseks erinevates sektorites riiklikul, regionaalsel ja kohalikul tasandil.

3.1. Teenuse kasutaja kaasamine

Karjääriteenuste pakkumise kvaliteedi tagamise süsteemid peaksid:

- sisaldama informatsiooni teenuste kasutaja õiguste kohta (näiteks kasutajate ühenduste kaudu) ning võtma arvesse riikliku ja Euroopa tasandi tarbijate ühenduste töö tulemusi, mis on seotud tarbijakaitse ja kaebuste esitamise õigustega;
- tagama, et teenuse kasutajatelt kogutakse regulaarselt nende rahulolu ja teenuse kasutamise kogemust puudutavat tagasisidet;
- tagama, et teenuse pakkujad võtavad teenuse pakkumisel süstemaatiliselt arvesse sellise tagasiside tulemusi;
- kaasama teenuse kasutajaid teenuste väljatöötamise, juhtimise ja hindamise protsessi.

3.2. Teenuse pakkujate kompetentsus

Karjääriteenuste pakkumise kvaliteedi tagamise süsteemid peaksid:

- tagama, et karjääriteenuste pakkujad omavad teenuste pakkumiseks vajalikku kompetentsi;
- tagama, et karjääriteenuste pakkujad omavad või töötavad selle nimel, et omandada kvalifikatsioon, mis tõendab vastava teenuse pakkumiseks vajaliku kompetentsi olemasolu;
- sisaldama karjääriteenuste pakkujate töö tulemusi hindavaid ja nende üle järelvalvet teostavaid protseduure;
- tagama teenuste edasiarendamise ja töötajate erialaste oskuste pideva täiustamise;
- kaasama kõik asjassepuutuvad erialaühendused kvaliteedistandardite ja kvaliteeditagamise protseduuride väljatöötamise ja arendamise.

3.3. Teenuste täiustamine

Karjääriteenuste pakkumise kvaliteedi tagamise süsteemid peaksid:

- sisaldama selgelt defineeritud teenuste kvaliteedistandardeid ⁽¹³⁾, meetodeid hindamaks, kas teenuste pakkumine on kehtestatud standarditega kooskõlas, ning juhiseid, kuidas toimida olukorras, kus teenuste pakkumine ei vasta standarditele;
- sisaldama juhiseid, kuidas hinnata, kas astunud sammud teenuste vastavusse viimiseks kehtestatud kvaliteedistandarditega ka soovitud tulemuse on andnud;
- sisaldama juhiseid, kuidas eristada ja hinnata teenuste pakkumist erinevate vajadustega kasutajagruppidele;
- tagama, et karjääriteenuste pakkujad omavad toimivaid koostöösuhteid nende indiviidide ja organisatsioonidega, kes pakuvad karjääriteenuseid mitteformaalselt (näiteks lapsevanemad, vabatahtlike organisatsioonid, vaba aja sisustamisega seotud organisatsioonid);
- tagama, et karjääriteenuste pakkumisel kasutatavad materjalid (näiteks erinevad hindamismeetodid) vastavad neile materjalidele esitatavatele kvaliteedistandarditele.

3.4. Sidusus

Karjääriteenuste pakkumist puudutavad kvaliteedi tagamise süsteemid peaksid:

- sisaldama juhiseid, mis toetavad efektiivsete koostöösuhte loomist nende valitsusorganite sees ja vahel, mis on seotud karjääriteenuste kvaliteedi tagamisega;
- tagama, et kvaliteedi tagamise süsteemid, mis on seotud erinevate karjääriteenuste valdkondadega või erinevate kasutajagruppidega, ei ole omavahel vastuolus;
- sisaldama juhiseid hindamaks erinevate karjääriteenuseid pakkuvate organisatsioonide vaheliste koostöösuhte olemasolu ja efektiivsust.

3.5. Erinevate osapoolte tegevuse reguleeritus

Karjääriteenuste pakkumise kvaliteedi tagamise süsteemid peaksid sisaldama juhiseid, mis reguleerivad karjääriteenuste pakkumist nii eraettevõtete, tööandjate, ametiühingute kui ka teiste mitteriiklike organisatsioonide seas.

3.6. Karjääriteenuste kvaliteedi tagamise põhimõtteid käsitlev küsimustik, mis toetab õppepartnerlust

Küsimustiku funktsioon

Küsimustik sisaldab näiteid küsimustest, mida saab kasutada hindamaks, kuidas

¹³ Kvaliteedistandardid peaksid olema kehtestatud nii otseselt kasutajale pakutavatele teenustele, kui ka teenuse kasutajale edastatud informatsioonile (nii trükkised kui ka infotehnoloogia vahendusel või muus vormis edastatud info).

Euroopa ühtsed karjääriteenuste kvaliteedi tagamise põhimõtted seostuvad sinu riigis kasutusel olevate kvaliteedi tagamise põhimõtetega.

Küsimustik on välja töötatud selleks, et abistada sind järgnevate teemade analüüsimisel ning hindamisel:

- (i) sinu riigi karjääriteenuste tugevused ja nõrkused lähtuvalt Euroopa ühtsetest kvaliteedi tagamise põhimõtetest,
- (ii) sinu ideed edasiseks koostööks Euroopa tasandil nende tugevuste jagamise ja nõrkustega toimetulemise osas ja
- (iii) sinu ettepanekud muude Euroopa ühiste juhismaterjalide väljatöötamiseks, kui soovid neid esitada.

Küsimused, mis puudutavad kvaliteedi tagamise põhimõtteid lähtuvalt teenuse kasutaja kaasatusest (kasutaja õigused, rahulolu välja selgitamine, tagasiside põhjal tegutsemine, kaasamine teenuste väljatöötamisse, juhtimisse ja hindamisse)

- (a) Kas karjääriteenuste pakkumisel sinu riigis järgitakse kõiki neid juhiseid?
- (b) Kuidas neid juhiseid praktikas rakendatakse (näiteks teenuse kasutaja õigusi puudutavad dokumendid, regulaarsed tagasiside küsitlused teenuse kasutajatelt ning küsitluste tulemuste põhjal tegutsemine jms)?
- (c) Kuidas nende juhiste järgimist praktikas hinnatakse ja kuidas toimub hindamise tulemustest teavitamine?
- (d) Kas eespool esitatud kvaliteedi tagamise põhimõtete seast on mõni oluline printsip puudu? Milline?
- (e) Kas mõni eespool kirjeldatud juhistest kvaliteedi tagamise süsteemidele on üleliigne ning tuleks nimekirjast välja jätta? Miks?

Küsimused, mis puudutavad kvaliteedi tagamise põhimõtteid lähtuvalt teenuse pakkuja kompetentsusest (nõudmistele vastavus, kvalifikatsioonile vastavus, teenuse pakkujate töö hindamine, erialaste oskuste täiustamise nõuded töötajatele, erialaorganisatsioonide kaasatus)

- (a) Kas karjääriteenuste pakkumisel sinu riigis järgitakse kõiki neid juhiseid?
- (b) Kuidas neid juhiseid praktikas rakendatakse (näiteks nõudmistele ja kvalifikatsioonile vastavus, organisatsioonisisene ja välisekspertide poolne teenuse pakkujate töö hindamine jms)?
- (c) Kuidas nende juhiste järgimist praktikas hinnatakse ja kuidas toimub hindamise tulemustest teavitamine?

- (d) Kas eespool esitatud kvaliteedi tagamise põhimõtete nimekirjast on mõni oluline printsiip puudu? Milline?
- (e) Kas mõni eespool kirjeldatud juhistest kvaliteedi tagamise süsteemidele on üleliigne ning tuleks nimekirjast välja jätta? Miks?

Küsimused, mis puudutavad kvaliteedi tagamise põhimõtteid lähtuvalt teenuse täiustamise nõuetest (standarditele vastavus, standarditele vastavuse saavutamise hindamine, erinevatele kasutajagruppidele mõeldud teenuste hindamine, koostöö teiste kasutaja jaoks oluliste osapooltega, karjääriteenuste pakkumisel kasutatavate materjalide vastavus kvaliteedistandarditele)

- (a) Kas karjääriteenuste pakkumisel sinu riigis järgitakse kõiki neid juhiseid?
- (b) Kuidas neid juhiseid praktikas rakendatakse (näiteks selgelt defineeritud kvaliteedistandardite olemasolu, karjääriteenuste pakkumisel kasutatavate materjalide kvaliteedistandardid riiklikul tasandil jms)?
- (c) Kuidas nende juhiste järgimist praktikas hinnatakse ja kuidas toimub hindamise tulemustest teavitamine?
- (d) Kas eespool esitatud teenuste täiustamise nõuetest on mõni oluline printsiip puudu? Milline?
- (e) Kas mõni eespool kirjeldatud juhistest kvaliteedi tagamise süsteemidele on üleliigne ning tuleks nimekirjast välja jätta? Miks?

Küsimused, mis puudutavad kvaliteedi tagamise põhimõtteid lähtuvalt organisatsioonidevahelisest koostööst (erinevate valitsusorganite koostöö, erinevatele karjääriteenustele ja kasutajagruppidele mõeldud kvaliteedi tagamise süsteemide kooskõlalisus, karjääriteenuseid pakkuvate organisatsioonide omavahelise koostöö hindamine)

- (a) Kas karjääriteenuste pakkumisel sinu riigis järgitakse kõiki neid juhiseid?
- (b) Kuidas neid juhiseid praktikas rakendatakse (näiteks ametlikud kokkulepped kvaliteedi tagamise nõuete osas erinevate ministriumide vahel, regulaarsed arupidamised karjääriteenuseid pakkuva organisatsiooni juhtkonna ja praktikute vahel jms)?
- (c) Kuidas nende juhiste järgimist praktikas hinnatakse ja kuidas toimub hindamise tulemustest teavitamine?
- (d) Kas eespool esitatud organisatsioonidevahelist koostööd puudutavate põhimõtete hulgast on mõni oluline printsiip puudu? Milline?

- (e) Kas mõni eespool kirjeldatud juhistest kvaliteedi tagamise süsteemidele on üleliigne ning tuleks nimekirjast välja jätta? Miks?

Küsimused, mis puudutavad kvaliteedi tagamise põhimõtteid mitte-riiklike organisatsiooni puhul (eraettevõtted, tööandjad, ametiühingud, vabatahtlike grupid jms)

- (a) Kas kvaliteeditagamise nõuded kehtivad sinu riigis ka mitteriiklikele organisatsioonidele?
- (b) Kui jah, siis kuidas kvaliteedi tagamise põhimõtteid praktikas rakendatakse (näiteks ministeeriumi poolt kehtestatud nõuded, teenuse pakkujate register, ametlik tunnustamine, akrediteerimine jms)?
- (c) Kuidas nende nõuete järgimist praktikas hinnatakse ja kuidas toimub hindamise tulemustest teavitamine?
- (d) Kas eespool esitatud nõuetest mitte-riiklikele organisatsioonidele on mõni oluline printsiip puudu? Milline?
- (e) Kas mõni eespool kirjeldatud juhistest kvaliteedi tagamise süsteemidele on üleliigne ning tuleks nimekirjast välja jätta? Miks?

Üldised küsimused

- (a) Too välja sinu riigi karjäärteenuste pakkumise süsteemi tugevused lähtuvalt ühtsetest Euroopas kehtivatest kvaliteedi tagamise nõuetest.
- (b) Too välja need valdkonnad sinu riigi karjäärteenuste pakkumise süsteemis, mis vajavad edasiarendamist lähtudes vastustest, mis sa andsid ühtseid nõudeid puudutavatele küsimustele.
- (c) Millised nendest arendamist vajavatest valdkondadest saaksid kasu Euroopa tasandi koostööst?
- (d) Milliseid juhismaterjale tuleks sinu arvates veel välja töötada, mis toetaksid karjäärteenuste pakkumist puudutavate poliitikate, süsteemide ja praktikate edasiarendamist riiklikul, regionaalsel ja kohalikul tasandil? Miks?

4. Karjääriteenuste süsteemi mudeli põhilised tunnused Euroopa riikides

Peatükk on suunatud poliitikakujundajatele, kes koostöös erinevate osapooltega hindavad karjääriteenuste süsteemi elukestva õppe kontekstis ja nõustamisresolutsiooni (2004) rakendumist. Materjali saab kasutada kontrollnimekirjana. Tutvustatakse ideaalset karjääriteenuste pakkumise mudelit, millega saab oma riigi süsteemi tunnusooni võrrelda.

4.1. Kodanikesksed tunnused

- Karjääriteenused on kättesaadavad kõigile kodanikele kogu elu, kohtades ja vormides, mis vastavad nende vajadustele.
- Kodanikele pakutakse võimalusi õppida teadlike haridus- ja kutsealaste otsuste langetamist – kuidas juhtida oma õppimist ja töötamist läbi paljude õppimisvõimaluste ja karjääri¹⁴ teede.
- Eksisteerivad süsteemid, mis võimaldavad kodanikel: investeerida efektiivselt ja saada kasu elukestva õppe võimalustest; määratleda informaalset ja mitteformaalset õppe käigus omandatud kompetentse; arendada teisi kompetentse.
- Karjääriteenuste pakkumise põhimõtted (vt peatükk 2) soodustavad kodanike osalust.
- Kodanike roll nõustamises on selgelt määratletud.
- Kodanikud suunatakse vajadusel teiste nõustamisteenuste juurde nii sektorite siseselt kui vaheliselt ja üle riigipiiride.
- Karjääriteenuste, karjääriinfo, -vahendite ja toodete pidev arendamine tuginedes kvaliteedi tagamise süsteemidele (vt peatükk 3), kusjuures teenuse kasutajad mängivad olulist rolli.

4.2. Poliitika loome tunnused

- Elukestev õpe ja tööhõive on juhtivad põhimõtted ja raamistikud karjääriteenuste poliitika, süsteemide ja praktika kujundamisel.
- Karjääriteenuste poliitika ja vastavad programmid on riikliku ja Euroopa sotsiaal- ja majanduspoliitika ja vastavate programmide integreeritud osa. Need poliitikad ja programmid käsitlevad hariduse, koolituse, tööhõive, sotsiaalse kaasatuse, soolise võrdõiguslikkuse, inimarengu, regionaalarengu, elamis- ja töötamistingimuste parandamise teematikat.
- Karjääriteenuste poliitika ja vastavad programmid on loodud koordineeritult

¹⁴ Karjäär tähendab inimese elukestvat arengut, tema tööga seotud ja teisi omavahelises seoses olevaid elurolle, kompetentside omandamist ja/või kasutamist. Termin hõlmab kogu elu jooksul omandatud kogemusi nii formaalseid (haridus, töö) kui informaalset (kodu, ühiskond).

sektorite (haridus, tööhõive jt) vahelises koostöös võttes arvesse elukestva õppe ja aktiivse tööhõive raamistikku.

- Rollid ja vastutus on karjääriteenuste poliitika, süsteemi ja programmide arendajate vahel selgelt määratletud.
- Karjääriteenuste poliitika ja programmide loomisel ja rakendamisel kasutatakse osapoolte kaasatust toetavaid töövorme, karjääriteenuste koostöökogu⁽¹⁵⁾. Osapoolte ringi kuuluvad ministeeriumid, teenuse kasutajad, sotsiaalsed partnerid, teenuse pakkujad, tööturuteenuseid pakuvad ja haridusasutused, praktikud, lapsevanemad, noored.
- Karjääriteenuste poliitika ja programmid võtavad arvesse muutusi riiklikus ja rahvusvahelises majanduses ja tehnoloogias. Neid vaadatakse regulaarselt üle jooksva ja planeeritud sotsiaal- ja majandusarengu valguses.

4.3. Süsteemi koordinatsiooni tunnused

- Karjääriteenuste süsteemid toimivad avatud, paindliku ja üksteist täiendavana nii hariduse, tööhõive jt ühiskonna sektorites.
- Ühe sektori siseste teenuste pakkumist koordineeritakse teiste sektoritega nii riiklikul, regionaalsel kui kohalikul tasandil. Tihe kootöö ja koordineeritus toimib nii haridussüsteemist välja jäävate teenustega kui ka selle sees.
- Kohalikul tasandil on loodud formaalsed võrgustikud ja teenuste pakujate partnerlussuhted.
- Töökohal pakutakse karjääriteenuseid koostöös koolitus- ja tööturuteenuste pakujate, ettevõtete ja töötajaid esindavate organisatsioonide vahel.
- Sotsiaalsete partnerite esindajad jt osapooled on kaasatud riiklikult rahastatud karjääriteenuste pakkumise eest vastutava asutuse töösse.
- Detsentraliseeritud struktuurides käivitatakse tsentraalseid tegevusi eesmärgiga kindlustada regionaalsete ja kohalike teenuste järjepidevust, et kõik kodanikud saaksid võrdelt kasu, hoolimata nende geograafilisest asukohast.

4.4. Sihtrühmade määratlemise tunnused

- Rakendatakse meetmeid, mis toetavad tulemusliku ja adekvaatse õppimis- ja tööalase nõustamise pakkumist sotsiaalse tõrjutuse riskiga gruppidele. Nende hulka kuuluvad põhihariduseta või koolist ilma kvalifikatsioonita lahkunud inimesed, naised, vanemad töötajad, puudega inimesed, migrandid, töötajad kõrge töötuse riskiga majandussektorites ja ettevõtetes. Nende meetmete eesmärk on aidata nimetatud gruppidel võrdselt osaleda tööhõives ja majanduselus ning integreeruda ühiskonda.
- Need meetmed on osa riiklikust, regionaalsest ja kohalikest karjääriteenuste üldisest strateegiast.

¹⁵ Vt www.innove.ee/teabekeskus > Karjääriteenuste koostöökogu

4.5. Seire tunnused

- (a) Karjääriteenuste süsteeme ja programme seiratakse regulaarselt, et
 - kasutada ressursse säästlikult;
 - edendada sünergiat hariduse, koolituse ja tööhõive sektori vahel;
 - kohandada organisatsiooni, sisu ja meetodeid järgnevate aspektide valguses: muutuvad sotsiaal- ja majanduselu tingimused, sihtgruppide vajaduste muutused, vastava teadmise eelised;
 - viia ellu riikliku poliitika tulemuslikkuseks vajalikke muutusi.
- (b) Viiakse läbi uuringuid, et toetada andmepõhist poliitikat ja süsteemi arendamist.
- (c) Uuringud ja eksperimentaalsed nõustamisprogrammid on loodud selleks, et:
 - hinnata karjääriteenuste süsteemi komponentide sisemist tõhusust ja välist mõju;
 - määrata kindlaks karjääriteenuste alternatiivsete mudelite ja meetodite otsesed ja kaudsed kulud ja tulud;
 - määrata kindlaks karjääriteenuste prioriteedid ja strateegia loomise kriteeriumid, kus karjääriteenused suunatakse mõnele konkreetsele majandussektorile või elanikkonna gruppidele;
 - kasvatada teadmust karjääriteenuste psühholoogilistest, sotsioloogilistest ja pedagoogilistest aspektidest;
 - parandada psühholoogilisi teste ja teisi meetodeid, mida kasutatakse kompetentside määramisel, huvide ja võimete ning mitte- ja informaalsete hariduse käigus omandatud teadmiste ja oskuste hindamisel;
 - hinnata tööhõivet erinevates majandussektorites ja elukutsetes;
 - täiustada informatsiooni, mis käsitleb elukutsetes, nende nõudeid ja karjääri kujundamise võimalusi.
- (d) Administreerimine on kohandatud viisil, mis toetab karjääriteenuste pakkumist ja karjääriteenuste süsteemi rakendamist elukestva õppe põhimõtetest lähtudes.

4.6. Rahvusvahelise koostöö tunnused

- (a) Euroopa on võrdlusmaterjal karjääriteenuste pakkumiseks Euroopa Liidus.
- (b) Liikmesriigid teevad koostööd üksteisega, Euroopa Komisjoni ja teiste osapooltega planeerides, arendades ja viies ellu ühistegevusi karjääriteenuste valdkonnas. Koostöö põhineb liidu hariduse, koolituse ja tööhõive poliitikal ja vastavatel programmidel.
- (c) Selline koostöö võib sisaldada:
 - Bi- ja multilateraalset tuge teistele riikidele vastavate programmide planeerimisel, arendamisel või rakendamisel;
 - Ühiseid uuringuid või õppepartnerlusprogrammide koostamise või rakendamise kvaliteedi tõstmiseks;

- Karjääriteenuste valdkonnas töötavate inimeste abistamist teadmiste, oskuste ja kogemusega, mis pole oma koduriigis saadaval, nt võimaldades neil koostööd teiste riikidega;
 - Süsteemset infovahetust, sh uuringute ja eksperimentaalprogrammide tulemused, korraldades ekspertide kohtumisi, rahvusvahelisi lähetusi ja vahetusi, seminare, õppevisiite, temaatilisi võrgustikke või trükiste vahetusi;
 - Materjalide tootmist ja levitamist, sh õppekava ja töökirjeldused, et toetada kutsealast ja geograafilist liikuvust.
- (d) Liikmesriigid toetavad keskusi, mis edendavad kogemuste vahetust ja rahvusvahelist koostööd poliitika, süsteemi ja programmide arendamisel ning meetoodika uurimisel.

4.7. Indikatiivne loetelu küsimustest, mis toetavad õppepartnerlust ühiste tunnusjoontega Euroopa karjääriteenuste süsteemis

Loetelu funktsioon

Järgnev loetelu sisaldab näiteid küsimustest, mis aitavad välja selgitada, kuidas ühised karjääriteenuste süsteemi tunnusjooned seostuvad riigis pakutavatesse teenustesse. Loetelu on väljatöötatud abistamiseks sul analüüsida:

- (i) tugevusi ja nõrkusi riigi teenuste süsteemis võrreldes ühiste süsteemi tunnusjoontega Euroopas,
- (ii) ideid Euroopa riikide koostöövõimalustest sellistest tugevustest ja nõrkustest õppimisel,
- (iii) ettepanekuid karjääriteenuste arendamisele suunatud juhismaterjalide arendamiseks Euroopas.

Küsimused, mis käsitlevad teenuse kasutaja kesksust (elukestev kättesaadavus, karjääriplaneerimise kompetentside arendamine, kompetentside määratlemine, kodaniku-kesksete teenuste põhimõtted, edasisuunamine, kaasatus kvaliteedi kindlustamiseks)

- (a) Kas karjääriteenuste pakkumisel sinu riigis järgitakse kõiki neid tunnusjooni?
- (b) Kas (potentsiaalsed) teenuse kasutajad on nendest tunnusjoontest teadlikud? Kuidas neid teavitatakse?
- (c) Kuidas on nende tunnusjoonte toimimine käivitatud ja tagatud (nt ministeerium kinnitab vastava juhendi)?
- (d) Kas ja kuidas jälgitakse nende tunnusjoonte rakendamist?
- (e) Kas loetelust puudub mõni oluline kodanikukesksuse tunnusjoon, mis tuleks lisada?
- (f) Kas tuleks mõnest nimetatud põhimõttest loobuda ja loetelust välja jätta? Miks?

Küsimused, mis käsitlevad poliitika loome tunnusooni (elukestev õpe ja tööhõive kui üks põhiprintsiipe, integreeritus ja selge osa riigi sotsiaalse ja majanduspoliitikas, sektoriteülene poliitika loome koordineeritus, selge rolli ja vastutuse jaotus poliitika ja süsteemi arendamisel, laialdane osapoolte kaasatus, regulaarne riiklike ja rahvusvaheliste muutuste jälgimine)

- (a) Kas karjääriteenuste poliitika loome puhul sinu riigis järgitakse kõiki neid tunnusooneid?
- (b) Kuidas on nende tunnusoonte toimimine käivitatud ja tagatud (nt riikliku koostöökogu toetus regionaalsetelt koostöökogudelt)?
- (c) Kas ja kuidas jälgitakse nende tunnusoonte rakendamist?
- (d) Kas loetelust puudub mõni oluline poliitika loome tunnusoone, mis tuleks lisada?
- (e) Kas tuleks mõnest nimetatud tunnusoonest loobuda ja loetelust välja jätta? Miks?

Küsimused, mis käsitlevad koordinatsiooni tunnusoone (sektoritevaheline koostöö, koordinatsioon, formaalsed võrgustikud ja partnerlus, partnerluslik lähenemine nõustamisele töökohal, sotsiaalsete partnerite jt osapoolte kaasatus, tsentraliseeritud korraldus, standardid detsentraliseeritud struktuurides)

- (a) Kas karjääriteenuste koordineerimise puhul sinu riigis järgitakse kõiki neid tunnusooneid?
- (b) Kuidas on nende tunnusoonte toimimine käivitatud ja tagatud (nt sektoriteüleised lepingud ministeeriumide ja teenuse pakkujate vahel; nt riikliku koostöökogu toetus regionaalsetelt koostöökogudelt)?
- (c) Kas ja kuidas jälgitakse nende tunnusoonte rakendamist?
- (d) Kas loetelust puudub mõni oluline koordinatsiooni puudutav tunnusoone, mis tuleks lisada?
- (f) Kas tuleks mõnest nimetatud tunnusoonest loobuda ja loetelust välja jätta? Miks?

Küsimused, mis käsitlevad teenuse määratlemist sihtrühmade kaupa (riiklikud, regionaalsed ja kohalikud teenuste strateegiad sisaldavad meetmeid teenustele, mis on suunatud sotsiaalse tõrjutuse riskiga inimestele)

- (a) Kas see on sinu riigi karjääriteenuste poliitika tunnusoone?
- (b) Kuidas on nende tunnusoonte toimimine käivitatud ja tagatud (nt vastav rahastus ministeeriumilt; sihtrühmade määratlemise juhised; keskselt määratletud prioriteet)?

- (c) Kas ja kuidas jälgitakse nende tunnusjoonte rakendamist?
- (e) Kas loetelust puudub mõni oluline sihtrühmade määratlemist puudutav tunnusjoon, mis tuleks lisada?
- (g) Kas tuleks mõnest nimetatud tunnusjoonest loobuda ja loetelust välja jätta? Miks?

Küsimused, mis käsitlevad poliitika ja süsteemi jälgimise tunnusjooni (perioodilised ülevaatomised, uuringud andmepõhise poliitika loomeks, pideva uurimis- ja arendustöö programm, uuringu tulemusetele põhinev administratiivse töö ümberkorraldamine)

- (a) Kas karjäärteenuste poliitika ja -süsteemi arendamisel sinu riigis järgitakse kõiki neid tunnusjooni?
- (b) Kuidas on nende tunnusjoonte toimimine käivitatud ja tagatud (nt riikliku strateegia osa; aastane ministeeriumi poolt rahastatav programm)?
- (c) Kas ja kuidas jälgitakse nende tunnusjoonte rakendamist?
- (d) Kas loetelust puudub mõni oluline poliitika ja süsteemi jälgimist puudutav tunnusjoon, mis tuleks lisada?
- (e) Kas tuleks mõnest nimetatud tunnusjoonest loobuda ja loetelust välja jätta? Miks?

Küsimused, mis käsitlevad rahvusvahelist koostööd (koostöö EL liikmesriikide, Euroopa Komisjoni ja rahvusvaheliste poliitika arengu institutsioonidega, bi- ja multilateraalsed tegevused, ühised uuringud, teadmiste ja kogemuse vahetamine, õppepartnerlus, kutsealase ja geograafilise liikuvuse toetamine, toetus keskustele, kes tegelevad poliitika ja süsteemi arendamisega rahvusvahelises koostöös)

- (a) Kas karjäärteenuste poliitika ja -süsteemi arendamisel sinu riigis järgitakse kõiki neid tunnusjooni?
- (b) Kuidas on nende tunnusjoonte toimimine käivitatud ja tagatud (nt seotus EL programmide ja initsiatiividega; rahvusvahelise koostöö, nagu nt Rahvusvaheline Karjäärteenuste ja Riikliku Poliitika Keskuse toetamine; osalemine rahvusvahelistel karjäärteenuste-alastel konverentsidel)?
- (c) Kas ja kuidas jälgitakse nende tunnusjoonte rakendamist?
- (d) Kas loetelust puudub mõni oluline rahvusvahelist koostööd puudutav tunnusjoon, mis tuleks lisada?
- (e) Kas tuleks mõnest nimetatud tunnusjoonest loobuda ja loetelust välja jätta? Miks?

Üldised küsimused

- (a) Koosta kokkuvõte oma riigi karjäärteenuste süsteemi tugevustest võrreldes Euroopa karjäärteenuste süsteemi ühiste tunnusjoontega.
- (b) Koosta kokkuvõte teemadest, mis on karjäärteenuste poliitika ja süsteemi arendamisel olulised sinu riigis, võttes arvesse vastused põhitunnusjoontele.
- (c) Milline nimetatud arendamist vajavatest teemadest võiks saada kasu koostööst Euroopa tasemel?
- (d) Milliseid ühiseid Euroopa juhismaterjale tuleks veel karjäärteenuste poliitika, süsteemi ja praktika arendamiseks riiklikul, regionaalsel ja kohalikul tasandil välja töötada? Miks?

Täiendavad soovitused juhismaterjali kasutamiseks

I Tugevuste määratlemine

- Lähtudes juhismaterjalist, millised poliitika, süsteemi, teenuste aspekt(id) ja praktika on sinu riigis hästi arenenud ja toimivad tulemuslikult?
- Millise neist aspektidest võiksid esile tõsta kui hea poliitika või praktika näite? Miks?
- Kuidas praegu toimub heade poliitika, süsteemi, teenuste ja praktika näidete jagamine riiklikul tasandil?
- Kuidas võiks vahetada häid poliitika, süsteemi, teenuste ja praktika näiteid Euroopa tasandil (nt kodulehekülje või andmebaaside vahendusel, Euroopa karjääriteenuste koostöökogu, õppevisiitide või õppepartnerluse kaudu)? Vaata Lisa 3 - valik allikatest.)

II Puuduste ja nõrkuste määratlemine

- Lähtudes juhismaterjalist, millised poliitika, süsteemi, teenuste ja praktika aspekt(id) on sinu riigis, sektoris, regioonis, kohalikus omavalitsuses puudu? Miks?
- Lähtudes juhismaterjalist, millised poliitika, süsteemi, teenuste ja praktika aspekt(id) on sinu riigis, sektoris, regioonis, kohalikus omavalitsuses nõrgad või vähe arenenud? Miks?
- Milliseid puudusi või nõrkusi asetaksite prioriteetsuse järgi kiiret tähelepanu vajavate teemade hulka ja milliseid pigem pikemajalisse perspektiivi?
- Kas erinevatel osapooltel (nt kasutajatel, juhtidel, praktikutel) on teenuse pakkumise suhtes erinev perspektiiv, arusaam, puuduste või nõrkuste põhjendused ja arenguprioriteedid? Miks?
- Millist rolli võiks erinevad osapooled teenuse parandamisel ja puuduste (nt toetamise vormid, teenuse pakkumine, koolitus) likvideerimisel mängida? Miks?
- Kuidas võiksid osapooled olukorra parandamisel paremini koos töötada? Miks? Millised süsteemid (nt teadlikkuse tõstmine osapooltest ja nende rollidest, vastava koordineeriva üksuse loomine või karjääriteenuste osapooli ühendav koostöökogu) võiks seda toetada?

III Võimalike koostööteemade määratlemine Euroopa tasandil

- Kuidas saaksid riigid üksteist poliitika, süsteemide ja praktika parandamisel aidata?
- Milliseid teenuste, poliitika, süsteemide ja praktika spetsiifilisi aspekte oleks kasulik mõjutada koostöö kaudu Euroopa tasandil? Miks?
- Millised mehhanismid võiksid sellist koostööd toetada (nt õppeviisid, õppepartnerlus, Euroopa karjääriteenuste koostöökogude võrgustik, osalus Euroopa nõustamisteemalise virtuaalse keskkonna töös, Euroopa heade poliitika ja praktika andmebaaside kasutamine)? Vaata Lisa 3 - valik allikatest.
- Sea need mehhanismid prioriteetsuse järjekorda kahel viisil: eelistatud teadmiste ja kogemuste vahetamise viisid ning kasulikud ja efektiivsed teadmiste ja kogemuste vahetamise viisid. Kas tulemused on samad?
- Millised mehhanismid oleksid oodatud ja kõige tulemuslikumad muutuste ellukutsumiseks riiklikul, regionaalsel ja kohalikul tasandil?
- Milliseid kokkuvõtteid teeksid tugimehhanismidest Euroopa tasandil?

IV Juhismaterjali täiendamine

- Millised aspektid antud Euroopa juhismaterjalist tundub kohatu või mittevastav? Miks?
- Milliseid tähtsaid aspekte on juhismaterjalis käsitlemata?
- Millised täiendavaid võimalusi näed juhismaterjali kasutamiseks Euroopa, riiklikul, regionaalsel või kohalikul tasandil?

Palun saada kommentaarid ja soovitused jwa@cedefop.eu.int, kes edastab need Euroopa Komisjoni.

Karjääriteenuste resolutsioon

Euroopa Nõukogu ja liikmesriikide valituste esindajate kohtumisel Euroopa Nõukogus Tõdeti, et

1. Elukestva õppimise kontekstis viitab karjääriteenuste pakkumine tervele reale tegevustele¹⁶), mis aitavad igas vanuses kodanikel nende elu igas etapis selgitada välja oma võimed, kompetentsid ja huvid, langetada asjakohaseid haridust, koolitust ja tööalast elu puudutavaid otsuseid ning suunata iseseisvalt oma eluteed õppimise, töötamise või muus kontekstis, kus neid oskusi või kompetentse on võimalik õppida ja/või kasutada.
2. Haridussüsteemis, eriti koolis ja kooli tasemel, on karjääriteenuste pakkumine erilise tähtsusega, kuna aitab kaasa sellele, et indiviidide haridust ja tööalast elu puudutavad otsused on langetatud kindlatel alustel, ning abistab noori adekvaatsete karjääri ja haridusega seotud valikute tegemiseks vajalike enesejuhtimise oskuste omandamisel. Karjääriteenuste pakkumine on haridus- ja koolitusasutuste jaoks olulise tähtsusega vahendiks ka õppimise kvaliteedi tõstmisel.
3. Elukestev karjääriteenuste pakkumine aitab kaasa Euroopa Liidu majandusarengu, tööturu efektiivsuse ning tööjõualase ja geograafilise mobiilsusega seotud eesmärkide saavutamisele läbi haridusse ja kutseõppesse tehtavate investeeringute tõhustamise, elukestva õppe soodustamise ning inimkapitali ja tööjõu arendamise.
4. Efektiivne karjääriteenuste pakkumine omab võtmerolli sotsiaalse kaasatuse, sotsiaalse võrdsuse, sugudevahelise võrdsuse ja kodanikuaktiivsuse põhimõtete levitamisel, toetades ja julgustades kodanikke suuremal määral kasutama erinevaid õppimisvõimalusi, samuti abistades neid realistlike ja teadlike karjäärivalikute tegemisel.
5. Euroopa Liidu liikmesriikide karjääriteenuste pakkumist puudutavad struktuurid, süsteemid ja praktikad on erinevad, hõlmates nii hariduse, koolituse, töötamise ja töötusega seotud sektoreid, kui ka erasektorit. Selline mitmekesisus pakub suurepärase võimaluse koostööks ning vastastikuseks õppimiseks.

¹⁶ Näited sellistest tegevustest sisaldavad endas informatsiooni ja nõu andmist, nõustamist, kompetentside hindamist, mentorlust, otsuste langetamise ja karjääri planeerimisega seotud oskuste õpetamist. Vältimaks mitmetähenduslikkust, mis tuleneb asjaolust, et erinevates Euroopa riikides kasutatakse nende teenuste kirjeldamiseks väga erinevaid termineid, sealhulgas haridusalane, kutsealane ja karjäärinõustamine, karjääriteenuste pakkumine ja karjäärinõustamine, tööalane nõustamine ja nõustamisteenused jne, kasutatakse käesolevas väljaandes läbivalt terminit karjääriteenuste pakkumine (*guidance*) viitamaks kõigile neile liikmesriikides käibel olevatele praktikatele, ning liikmesriikidel tuleks kohandada vastavate terminite oma vajadustest ning senisest praktikast lähtuvalt.

6. Karjääriteenuste pakkumine võib olulisel määral toetada indiviide erinevatel üleminekuperioodidel: liikumine erinevate haridus- või koolitusvaldkondade või tasemete vahel; koolist lahkumine ja tööellu siirdumine; haridustee jätkamine situatsioonis, kus kool on varases nooruses pooleli jäänud; uuesti tööle asumine situatsioonis, kus inimene on vabatahtlikult või oma tahte vastaselt mõnda aega töötü või kodune olnud; valdkonnas toimunud ümberkorraldustest tulenev töökoha kaotamine ja vajadus uue ameti omandamise ning uue töökoha leidmise järele; vanemaalisi töötajaid ning sisserännanud inimesi.
7. Kõrgekvaliteediliste karjääriteenuste pakkumine omab võtmerolli haridust, koolitust ja töäjõu kasutamist puudutavates strateegiates, mis aitavad saavutada Euroopa Liidu üldist eesmärki saada 2010. aastaks maailma kõige dünaamilisemaks teadmuspõhiseks ühiskonnaks.

Meenutati, et

1. Haridus- ja koolitussüsteemide konkreetseid tulevikueesmärke käsitlevas raportis, mis leidis Euroopa Nõukogu poolt toetust 2001. aastal Stockholmis, määratleti järgmised arenguvaldkonnad prioriteetidena tööprogrammi „Haridus ja koolitus 2010“ rakendamisel: karjääriteenuste kättesaadavus, karjääriteenuste kvaliteedi tagamine, karjääriteenuste tähtsus inimressursside arendamisel, õppimise ja töötamisega seotud mobiilsust suurendavate karjääriteenuste pakkumine.
2. Euroopa Komisjoni häälekandjas (november 2001) „Euroopa kui elukestva õppe piirkond – ideest reaalsuseks“ määratleti karjääriteenuste pakkumine keskse teemana elukestva õppe strateegiate arendamisel ja rakendamisel riiklikul tasandil ning toonitati selle prioriteetsust tegevusvaldkonnana Euroopa ja riiklikul tasandil.
3. Valges raamatus „Euroopa Noorte uus hoog (impetus)“ viidati Euroopa noorte vajadusele paindlike karjääriteenuste pakkumise ja nõustamise järele, mis toetaks nende ligipääsemist elukestvatele ning kogu elu hõlmavatele õppimisvõimalustele.
4. Euroopa Nõukogu elukestvat õpet käsitlevas resolutsioonis (27. juuni 2002) soovitati liikmesriikidel ja Euroopa Nõukogul esmajärjekorras tagada, et Euroopas õppimist ja koolitust puudutav informatsioon ning vastavasisulised karjääriteenused, sh nõustamine, oleksid kõrgetasemelised ning erinevatele sihtgruppidele kergesti kättesaadavad.
5. Euroopa Komisjoni häälekandjas „Oskusi ja mobiilsust puudutav tegevuskava“ (2002) märgiti, et tööalast ning geograafilist liikuvust ning töötajate oskuste tõhustamist on võimalik suurendada, muutes informatsiooni edastamine ning karjääriteenuste pakkumine töötajatele ning tööandjatele kättesaadavamaks.
6. Euroopa direktiivi (2002/73/EC) täiendatud direktiiv (76/207/EEC) naiste ja meeste võrdsest kohtlemisest, mis puudutab töökohtade kättesaadavust, kutseõpet, edutamist ja töötingimusi, sisaldab muuhulgas ka igakülgsed ja kõiki tasemeid hõlmavate karjääriteenuste kättesaadavuse nõuet.

7. Euroopa Nõukogu resolutsioonis Euroopa koostöö tihendamiseks kutseõppe ja täienduskoolituse valdkonnas (19. detsember 2002) kinnitati, et karjääriteenuste pakkumist puudutavate poliitikate, süsteemide ja praktikate tõhustamine peaks liikmesriikides olema prioriteediks, et seeläbi toetada Euroopa kodanike tööalast ning geograafilist liikuvust.
8. Euroopa Komisjoni häälekandjas „Efektiivne investeerimine haridusse ja koolitusse: Euroopa hädavajadus“ (2003) toodi välja, et karjääriteenuste pakkumisse ja investeerimist tuleks käsitleda kui varajast ennetusstrateegiat, mis võimaldab olulisel määral vähendada hariduse ja koolituse ning tööjõuturu vajaduste kokkusobimatust, tõsta põhikooli ja kõrgkooli lõpetanute arvu, ning soodustab töömaailma siirdumist või õpingute juurde tagasi pöördumist.
9. Euroopa tööhõivet puudutavates juhistes (2003) soovitati prioriteetsena varajast nõustamist ning karjääriteenuste pakkumist, kui võimalust hoida ära töötute arvu kasvu ning ennekõike vältida pikaajalist töötust.
10. Euroopa Nõukogu 25. novembri 2003 järeldustes, mis käsitlevad inimkapitali arendamist sotsiaalse kaasatuse ja konkurentsivõime tõstmise seisukohalt, rõhutati, et hariduspoliitikad ning sotsiaalseid ja majandusküsimusi puudutavad strateegiad peaksid olema järjepidevad ning vastastikku üksteist täiendama.
11. Euroopa Nõukogu (25. november 2003) järeldustes, mis käsitlevad kooli kui avatud õpikeskkonna loomist, eesmärgiga vältida varajast kooli poolelijätmist ja noorte huvipuudust, tunnistati vajadust kooli ja töömaailma vahelise sideme ja sünergia tõhustamiseks ning vajadust propageerida sotsiaalset kaasatust perekondade ning noorte- ja vabatahtlike organisatsioonide kaasamise läbi.
12. Viimasena, Euroopa Nõukogu ja Euroopa Komisjoni koostöös valminud vahearuanandes (2004) Lissaboni strateegia rakendamisest „Haridus ja koolitus 2010: Lissaboni strateegia edu sõltub kiiretest reformidest“, nähti karjääriteenuste pakkumist kui ühte neljast võtmetegevusest avatud, atraktiivsete ja kättesaadavate õpikeskkondade loomisel, mis „... aitab kaasa õppimisele igas vanuses ning erinevates kontekstides ning võimaldab kodanikel iseseisvalt oma töö ja õppimisega seotud valikuid teha, muutes erinevad õppimis- ja karjäärivõimalused inimeste jaoks kättesaadavamaks ning nende kasutamine lihtsamaks“.

Märgiti, et:

- Teadmuspõhisele majandusele ja ühiskonnale üleminek seab uued väljakutsed poliitika väljatöötajatele inimressursi arendamist ning karjääriteenuste pakkumist puudutavate poliitikate, süsteemide ja praktikate valdkonnas.
- Teadmuspõhise ühiskonna teke ning elukestva õppe vajadus eeldab tõsist keskendumist karjääriteenuste pakkumist puudutavatele poliitikele riiklikul, valdkondlikul, regionaalsel ning kohalikul tasandil. Karjääriteenused peavad olema kättesaadavad sellisel ajal ning sellises vormis, mis julgustab kodanikke tegelema oma oskuste ja kompetentside arendamisega kogu elu jooksul, sõltuvalt

tööjõuturu vajaduste muutumisest. Karjääriteenuseid tuleb käsitleda aktiivsete vahenditena ning kodanikke tuleb julgustada neid vahendeid kasutama.

- Elukestva õppe kontekstis tuleks karjääriteenuste pakkumisel teha koostööd kõigil tasanditel, et maksimaalselt ära kasutada Euroopa Liidu liikmesriikide vastavate süsteemide mitmekesisust ning kõrvaldada puudujäägid, mis erinevate teenuste pakkumise osas hetkel eksisteerivad.
- Mitmed vastavasisulised tegevused Euroopas on juba käivitatud, ennekõike Lissaboni eesmärkidest lähtuvate töögruppide tegevus ühtsete elukestvat karjääriteenuste pakkumist puudutavate mõistete ja põhimõtete määratlemiseks, aga ka Euroopa Liidu haridust, koolitust ja tööhõivet puudutavad programmid ja Euroopa Sotsiaalfondi poolt toetatud tegevused, ning nende osas on oluline säilitada koordineeritus ning nende tegevuste vastastikkune täiendavus.
- Euroopa riikide karjääriteenuste pakkumist puudutavate poliitikate ülevaated, mis on koostatud koostöös Euroopa Komisjoni (*Cedefopi* vahendusel), Euroopa Koolitusfondi, OECD ja Maailmapanga poolt, on välja toonud, et mitmetes riikides ei vasta karjääriteenuste pakkumise poliitika, süsteemid ja praktikad teadmuspõhise majanduse ja ühiskonna vajadustele ning seega rõhutatakse ülevaates vajadust poliitikate reformimise ning praktikate ümbermõtestamise järele.
- Euroopa sotsiaalpartnerite poolt Euroopa Sotsiaalse Dialogi kontekstis kokkulepitud „Kompetentside ja kvalifikatsioonide elukestva arendamise tegevusraamistik“ rõhutab töandjate ja ettevõtete vajadust omada ligipääsu erinevatele karjääriteenustele, et töötada välja töötajate kompetentside arendamise strateegia.

Rõhutati, et:

- Kooskõlas kohalike oludega peaksid karjääriteenused olema kättesaadavad kõigile Euroopa kodanikele nende elu igas etapis, pöörates erilist tähelepanu riskigruppi kuuluvatele kodanikele.
- Karjääriteenuste pakkumine omab ennetavat funktsiooni, kuna see soodustab kooli lõpetamist, tõstab indiviidide kompetentsi oma õppimise ja tööga seotud valikute tegemiseks ja enesejuhtimiseks ning soodustab varakult kooli pooleli jätnute tagasipöördumist hariduse omandamise juurde neile sobiva koolitusprogrammi vahendusel.
- Karjääriteenuste pakkumine mängib olulist rolli kodanike sotsiaalse ja majandusliku integreerituse tõstmisel, kuna see toetab kodanike juurdepääsu õppimis- ja töövõimalustele, soodustab kooli lõpetanute arvu kasvu kõigil haridusastmetel, sealhulgas kõrgharidus ning täiskasvanute koolitus, ning suurendab Euroopa õppijate ning töötajate tööalast ning geograafilist mobiilsust.
- Karjääriteenuste pakkumine peab olema paindlik ning mitmekülgne. Muuhulgas

tähendab see uuenduslike metodoloogiate ja tehnoloogiliste võimaluste kasutamist ning teenuste kättesaadavuse suurendamist nende kasutajagruppide puhul, kes seni on teenuste pakkumisest kõrvale jäänud. Karjääriteenuste pakkumine neile noortele ja täiskasvanutele, kelle jaoks teenused seni on olnud raskesti kättesaadavad, aitab kaasa nende majanduslikust olukorrast või geograafilisest asukohast tuleneva eraldatuse vähendamisele.

- Karjääriteenuste pakkumine peab olema kasutajakeskne, nii teenuste väljatöötamine kui ka teenuste pakkumise kvaliteedi hindamine peab lähtuma noortest ja täiskasvanutest, kellele teenused on suunatud.
- Kooskõlas kohaliku praktikaga, tuleb karjääriteenuste pakkumise protsessi kaasata kõiki asjassepuutuvaid osapooli, sealhulgas sotsiaalpartnereid. Osapoolte kaasatus aitab tõsta karjääriteenuste kättesaadavust töötajate jaoks ning toetab haridus- ja koolitusasutusi ning karjääriteenuste pakkujaid töökogemuse saamise, töövarju programmidega ning ettevõtlusega seotud teenuste pakkumisel.

Taaskinnitati prioriteetidena:

- Pühendumine kõigile Euroopa kodanikele mõeldud kõrgekvaliteediliste karjääriteenuste arendamisele, mis on kättesaadavad igas eluetapis inimestele aitamaks neil juhtida oma õppimise ja töötamisega seotud valikuid ja elumuutusi.
- Vajadus edasiseks koostööks karjääriteenuste pakkumise vallas läbi tegevuskavade ja poliitikate väljatöötamise, lähtudes Lissaboni strateegia haridust ja koolitust puudutavatest printsiipidest ning tööprogrammist „Haridus ja koolitus 2010“, ning võttes ka arvesse Euroopa tööhõive strateegiat, Raamstrateegiat, sugude võrdõiguslikkust ning Euroopa sotsiaalset kaasatust, mobiilsust ning üldhuvidest lähtuvaid teenuseid käsitlevaid poliitikaid.
- Vajadusel ümber orienteeruda karjääriteenuste pakkumisel, et arendada kodanike kogu elu hõlmavaid õppimise ja enesejuhtimise oskusi osana haridus- ja koolitusprogrammist.
- Vajadusel töötada rahvuslikul, regionaalsel ja kohalikul tasandil välja sobivamad karjääriteenuste (sealhulgas internetipõhised teenused) kvaliteedi hindamise vahendid, eeskätt teenuse kasutaja perspektiivist lähtuvalt.
- Tugevdada poliitika- ja süsteemiarenduse struktuure riiklikul ja regionaalsel tasandil kaasates protsessi kõiki asjassepuutuvaid osapooli (nagu näiteks ministeeriumid, sotsiaalpartnerid, tööturuteenuseid pakkuvad asutused, karjääriteenuste pakkujad ja praktikud, haridus- ja koolitusasutused, tarbijad, lapsevanemad ja noored).
- Tööprogrammis „Haridus ja koolitus 2010“ määratletud karjääriteenuste pakkumise poliitikaid puudutavate teemade ülevaatamine.

Kutsuti Komisjoni üles:

- Tõhustama koostööd rahvusvahelisel tasandil selliste organisatsioonidega nagu OECD, ILO, UNESCO karjääriteenuste pakkumise poliitikate ja konkreetsete tegevuskavade väljatöötamisel.

Kutsuti liikmesriike üles:

- Vajadusel analüüsima olemasolevat riikliku tasandi karjääriteenuste süsteemi hariduse ja tööhõive valdkonnas, Euroopa Komisjoni, OECD ja Maailmapanga poolt koostatud karjääriteenuste pakkumisega seotud poliitikate ülevaate valguses.
- Tagama efektiivne koostöö ja koordineeritus karjääriteenuste pakujate vahel riiklikul, regionaalsel ja kohalikul tasandil eesmärgiga tõsta teenuste kättesaadavust ning tagada teenuste kooskõlaline pakkumine, pöörates erilist tähelepanu
- Suunata õppe- ja koolitusasutusi kasutama eneseanalüüsimisele suunavaid ja iseseisvat õppimist soodustavaid meetodeid, mis võimaldavad noortel ja täiskasvanutel efektiivselt juhtida oma õppimise ja tööga seotud valikuid.

Kutsuti liikmesriike ja Komisjoni üles nende kompetentside piires:

- Kasutama eelpool nimetatud prioriteeti elluviimiseks juba loodud ja tegutsevaid Euroopa Liidu struktuure ja tegevusi (võrgustikke, tööühmi, programme).
- Määratlema koostöös kõigi asjasse puutuvate osapooltega, sealhulgas sotsiaalpartneritega valdkondi, kus Euroopa tasandi koostöö ja toetus võib kaasa aidata karjääriteenuste pakkumise edasiarendamisele riiklikul tasandil.
- Kindlustama, et Euroopa Liidu olemasolevate ja tulevikus rakendatavate haridus- ja koolitusvaldkonna finantsinstrumendid ning Euroopa Sotsiaalfondi poolt rahastatud liikmesriikide ühistegevused omavad maksimaalset mõju karjääriteenuste pakkumisega seotud poliitikatele, süsteemidele ja praktikatele riiklikul tasandil.
- Tagama, et sugudevahelise võrdsuse teema leiab kajastamist kõigis karjääriteenuste pakkumist puudutavatest poliitikates ja praktikates.
- Analüüsima ja täiendama hetkel olemasolevat karjäärispetsialisti koolitust parimatest Euroopa riikides kasutuselolevatest koolitusprogrammidest lähtuvalt.
- Tegema koostööd poliitika väljatöötajatele vajaliku rahvusvahelisi ja riiklikke parimaid praktikaid puudutava informatsiooni kättesaadavuse tõstmisel.
- Vajadusel käsitleda karjääriteenuste pakkumisega seotud poliitikaid tööprogrammi „Haridus ja koolitus 2010“ rakendamist puudutavates edasistes kokkuvõtetes.

Valik Euroopa allikatest, mis toetavad teadmiste ja kogemuste vahetamist karjääriteenuste valdkonna arendamisel

I Õppevisiidid

a Karjääriteenuste pakkujatele

Academia on karjääriteenuste osutajate rahvusvaheline täienduskoolitus. Ühe-nädalase õppeviisi vältel on osalejatel võimalik tutvuda mõne Euroopa riigi hariduse ja tööhõive süsteemide ning nende raames osutatavate karjääriteenuste korraldusega, samuti saada ülevaade peamistest töömeetoditest, abivahenditest, uuendustest jms. Lisaks erialastele teadmistele saavad praktikud juurde ka keeleoskust ja enesekindlus, avarduvad teadmised oma sihtgruppide võimalusest erinevates riikides, õppeviisit võimaldab luua uusi ja huvitavaid kontakte nii tööalaselt kui isiklikus plaanis.

Leonardo da Vinci (edaspidi LDV) programmist rahastatava võrgustiku ja õppeviisitides osalemise võimaluste koht saab lähemalt lugeda:

<http://www.innove.ee/teabekeskus> > Academia

b Kutseõppespetsialistidele

Need õppevisiidid on samuti rahastatud LDV programmist ja tegevusi koordineerib Cedefop. Programmi ja osalemisvõimalustega saab tutvuda: **<http://studyvisits.cedefop.europa.eu/> > study visits program.**

II Andmebaasid ja aruteluplatvormid

a Cedefopi karjääriteenuste virtuaalne keskkond

Lehekülg võimaldab praktikutel, poliitikutel, uurijatel ja sotsiaalsetel partneritel osaleda Euroopa Komisjoni karjääriteenuste ekspertgrupi (*Lifelong Guidance Expert Group*) töös vahetades arvamusi, seisukohti ja kogemusi erinevatel nõustamisega seotud teemadel. Virtuaalset platvormi saab kasutada diskussiooni algatamiseks Sind huvitaval teemal, osaleda teistes aruteludes, kutsuda kolleege üles oma kogemusi jagama või kommenteerida ekspertgrupi poolt välja töötatud mustanddokumente. Registreeruda saab aadressil:

http://communities.trainingvillage.gr/lifelong_guidance

b Euroopa nõustamiseuuringute foorumi veebileht

Nimetatud lehekülg loodi LDV projekti “Innovatiivse nõustamise toetamine: dialoogi arendamine uurimistöö ja praktika vahel”. Projekti eesmärk on parandada kliendile suunatud teenuseid nõustamisvõrgustiku arendamise kaudu. Kogu protsessi toetab uurimistööd ja praktikat lähendav veebileht. Lähemalt saab lugeda: <http://www.guidance-europe.org>

c Guidenet

Guidenet on Leonardo da Vinci programmi poolt rahastatud projekt, mille raames loodi rahvusvahelise ekspertide võrgustik, et koguda, hinnata ja kommenteerida erinevaid nõustamis-teemalisi ettevõtmisi. Lisaeesmärgiks oli tegevuste levitamine võimalikult laiale nõustamiskogukonnale Euroopas. *Guidenet*’i esmaseks sihtrühmaks on nõustamispraktikud, nõustamisteenustega seotud organisatsioonid, poliitikud jt valdkonnas erinevatel tasanditel tegutsevad rahvuslikud ja rahvusvahelised tegijad. Lähemalt saab lugeda: <http://www.guidenet.org>

d Exemplo

Exemplo on praktikutele loodud virtuaalne heade kogemuste vahetamise ja suhtlemise keskkond, mille abil saavad huvilised pakkuda või leida toodet või meetodit, anda nõu või otsida partnerit, luua või eksperimenteerida koos. Exemplo, mida juhib Euroopa Kutseõppe Assotisatsioon (*EVTA, European Vocational Training Association*), on kutseõppe võrgustik, mis koosneb 15 liikmest esindades 14 Euroopa riigi haridussüsteemi, aga mõningatel juhtudel ka tööturuteenuseid, vt: <http://www.evta.net>.